

स्थाणुवृक्षवङ्गवल्मीकानामन्यतमस्मिन्नुत्क्षेपणवदामजत्येतत्तऽइतीति । व्रीहिय-
वादीन्वद्वा वरुणार्थं (41.) तृणवंशादिनिर्मितः पात्रविशेषो मूतमित्युच्यते । त-
योरुभयोर्मूतयोश्चाम्बकान्द्विविशेषान्प्रक्षिप्य स्वकीयेनांसेन वोढुं शक्यायां वंश-
यथ्यामग्रद्वये तन्मूतद्वयमवासज्योन्नते (42.) स्थाणौ वृक्षे वंशे वल्मीके वा मूत-
द्वययुतां वंशयष्टिं संसृजति । ततो गोभिराघ्रातुमशक्यत्वाद्वावो रोगं न प्राप्नुवन्ती-
त्यर्थः ॥ अथ मन्त्रार्थः । मूत्रवान्नाम कश्चित्पर्वतो रुद्रस्य वासस्थानम् । अवसश-
ब्देन देशान्तरं गच्छतो मार्गमध्ये तटाकादिसमीपे भोक्तव्य ओदनविशेष उच्यते ।
हे रुद्र एतत्ते तव अवसं हविःशेषाख्यं भोज्यम् तेन सहितस्त्वं मूत्रवतः पर्व-
तात्परः परभागवतीं सन्नतीहि अतिक्रम्य गह्वरं । कीदृशस्त्वम् । अवततधन्वा अ-
वरोपितधनुष्कः । अस्मद्विरोधिनां त्वया निवारितत्वादित ऊर्ध्वं धनुषि ज्यासमारो-
पणस्य प्रयोजनाभावादवरोपणमिवेदानीं युक्तम् । तथा पिनाकावसः पिनाकाख्यं
वदीयं धनुरावस्ते सर्वत आह्वयतीति पिनाकावसः । यथा धनुर्दृष्ट्वा प्राणिनो न
विभ्यति तथा वदीयं धनुर्वस्त्रादिना प्रहस्य गच्छेत्यर्थः ॥ का० [५. १०. २२. २३.] कृ-
त्तिवासा इत्यनवेक्षितेत्योपस्पृशत्यप (43.) इति । उन्नते वृक्षादौ मूतद्वयेऽवसज्य
प्रत्यावर्तमाना मूतद्वयस्यावेक्षणमकृत्वा वेदिसमीपे समागत्योदकं स्पृशेयुरिति सूत्रा-
र्थः । मन्त्रार्थस्तु हे रुद्र त्वं कृत्तिवासाः चर्माम्बरो नोऽस्मान्हिसन्दिंसामकुर्वन्शि-
वोऽस्मदीयपूजया संतुष्टः कोपरहितो भूत्वा अतीहि पर्वतमतिक्रम्य गह्वरं ॥ ६१ ॥

आयुषं जमदग्नेः कश्यपस्य आयुषम् ।

यदेवेषु आयुषं तन्नाऽअस्तु आयुषम् ॥ ६२ ॥

आशीर्देवतोषिकम् । यस्याश्चत्वारः पादाः सप्ताक्षराः सोषिकम् । का० [५. २. १६.]
आयुषमिति यजमानो जपतीति । सोऽयं जपो वपनकालीनः । जमदग्नेः मुनेर्य-
च्यायुषं त्रयाणां बाल्ययौवनस्थाविराणामायुषां समाहारश्चायुषं तथा कश्यपस्यै-
तन्नामकस्य प्रजापतेः सम्बन्धि यच्यायुषं तथा देवेषु इन्द्रादिषु यच्यायुषमस्ति त-
त्सर्वं आयुषं नोऽस्माकं यजमानानामस्तु । जमदग्नादीनां बाल्यादिषु यादृशं च-
रितं तादृशं नो भूयादित्यर्थः ॥ ६२ ॥